

TÜRKİYE'NİN
Doğal-Egzotik

**AĞAÇ
ve
ÇALILARI**

1

İlk Bölümler
Gymnospermiler
(A-Z)
Angiospermiler
(A-G)

Prof. Dr. Ünal AKKEMİK
Editör

I Gymnospermler Angiospermler (A-G)

Editör

Prof. Dr. Ünal Akkemik

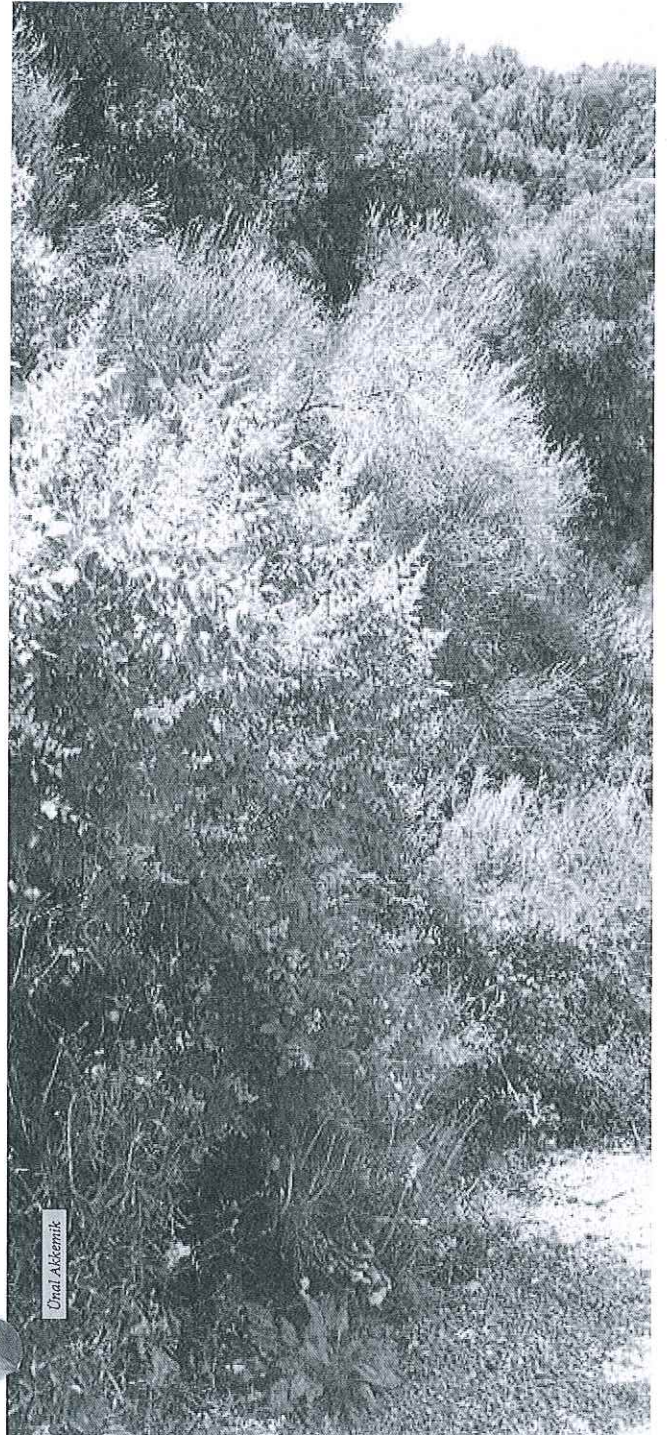
Bölüm Yazarları (Alfabetik sırayla)

Ahmet Emre Yaprak (Ankara Ü. Fen Fak.)	Hüseyin Fakir (S.D.Ü. Orman Fakültesi)
Ali Kavgacı (Batı Akdeniz Örm. Arş. Enst.)	İsa Başköse (Biyolog)
Ali Kaya (Orman Mühendisi)	Nesibe Köse (İstanbul Ü. Orman Fakültesi)
Aliye Aras (İ.Ü. Fen Fakültesi)	Neval G. Özkan (Düzce Ü. Orman Fakültesi)
Alper H. Çolak (İst. Ü. Orman Fakültesi)	Nihan Koçer (Düzce Ü. Orman Fakültesi)
Bilge Tınçkol (Bartın Ü. Meslek Yükulu)	Nurgül Karhoğlu (İstanbul Ü. Orman Fakültesi)
E. Burcu Yeşilyurt (Biyolog)	Özgür Eminagaoglu (Artv. Çoruh Ü. Orman F.)
Emrah Yüksel (Artvin Çoruh Ü. Orman F.)	Rüya Yılmaz (Orman Mühendisi)
Dilek Oral (İstanbul Ü. Orman Fakültesi)	Saima Başaran (Batı Akdeniz Örm. Arş. Enst.)
Ernaz Altundağ (Düzce Ü. Fen-Edebiyat F.)	Salih Sercan Kanoğlu (N. Gökyiğit Botanik B.)
Gamze Tuttu (Ç. Karatekin Ü. Orman F.)	Serdar Aslan (Düzce Ü. Orman Fakültesi)
Gül Nilhan Tuğ (Ankara Ü. Fen Fak.)	Tolga Ok (K. Maraş S. Ü. Orman Fakültesi)
Güven Aksu (Artvin Çoruh Ü. Orman F.)	Turgay Birtürk (Düzce Ü. Orman Fakültesi)
H. Tuncay Güner (İst. Ü. Orman Fakültesi)	Ünal Akkemik (İstanbul Ü. Orman Fakültesi)
Hatice Yılmaz (İstanbul Ü. Orman Fakültesi)	Zeki Aytaç (Gazi Ü. Fen-Edebiyat Fak.)

Rhus L. (Sumaklar)

Tolga Ok, Özgür Eminağaoğlu

Kışın yapraklarını döken ya da bazı türleri herdem yeşil olan çalılarıdır. Türleri içinde sarılıcı ve ağaç formunda olanlara da rastlanır. Tomurcukları çıplak, küçük ve hemen hemen yuvarlaktır. Yaprakları pinat damarlı bileşik yaprak olup tepede tek bir yaprağın bulunduğu tek tüysüdür. Bazı türlerde trifoliat (üçlü) ya da basittir. Tomurcuk ve yaprakların dizilişi almalıdır. Çiçekleri erselik ya da bir cinslidir (monoik). Çanak ve taç yaprakları 5 parçalı; stamen sayısı 5'tir. Ovaryum tek tohum taslağı taşır ve üst durumludur. Meyveleri çekirdekli sulu meyve tipinde olup meyvenin dış kısmı ince, mezokarpı reçineli, endokarpı ise serttir. Yarıtropik ve ılıman zonda yaklaşık 150 türle temsil edilen cinsin ülkemizde tek türü oldukça yaygın bir şekilde bulunur (Kayacık, 1982).

Rhus coriaria L.

Derici sumağı

Doğal

Yayılışı

Kanarya adaları, Azorlar, Madeira adaları, Yunanistan, Hırvatistan, Arnavutluk, , nadir olarak Makedonya ve Bulgaristan’da, yaygın olarak Güneybatı Asya’da, Anadolu boyunca (en kuru iç ve orta kısımlar ile yüksek dağlık bölgeler hariç), çok yaygın olarak Kafkaslarda özellikle batıda Kırım’da, Kıbrıs, Lübnan, Güneybatı Suriye, Filistin, Irak, İran, Afganistan, Türkmenistan, Özbekistan ve Tacikistan’da dağılımı bulunur. Bu dağılımda bazı yerlerde (Afganistan ve İran’da) doğal olup olmadığı konusunda şüpheler vardır (Browicz, 1984). Ülkemizde ise Çanakkale, İstanbul, Kastamonu, Amasya, Gümüşhane, Artvin, İzmir, Kütahya, Ankara, Adana, Aydın, Denizli, Antalya, Gaziantep, Diyarbakır, Mardin, Urfa, Hatay, Hakkâri çevrelerinde yetişir. Ülkemizde çok geniş bir alanda orman içi açıklıklar, yol kenarları ve maki içlerinde bulunur (Davis ve ark., 1967; Kayacık, 1982). Kahramanmaraş yöresinde yaygın bir şekilde yetişen bitkiden baharat olarak yararlanmanın yanında “sumak ekşisi” adı verilen bir ürün elde edilmekte ve bazı yemeklerde kullanılmaktadır.

Botanik Özellikleri

Çalı formunda 2-3 m’ye kadar boylanabilen ve yapraklarını döken çalılardır. Sarı-gri renkte olan sürgünleri sık tüylerle kaplıdır. Tek tüysü yaprakları 9-15 yaprakçıktan oluşur; yaprak boyları 15-20 cm’ye kadar çıkar. Yumurta biçiminde ve uzunca olan yaprakçıkları 3-5 cm boyunda ve çok kısa saplıdır. Kenarları kaba dişli, üst yüzü seyrek alt yüzü sık yumuşak tüylüdür. Çiçeklerin çanak yaprakları tüylü, taç yapraklarının kenarları kirpiklidir. Çiçekler terminal ya da yan durumlu salkım halinde kurul oluştururlar. Çekirdekli sulu meyve küremsi, 4-6 mm çapında, kırmızımsı renkte ve tüylüdür. Tadı ise ekşidir. Çiçeklenme zamanı haziran-temmuz aylarıdır (Kayacık, 1982).

Rhus typhina L.

Sumak

Egzotik

Yayılışı

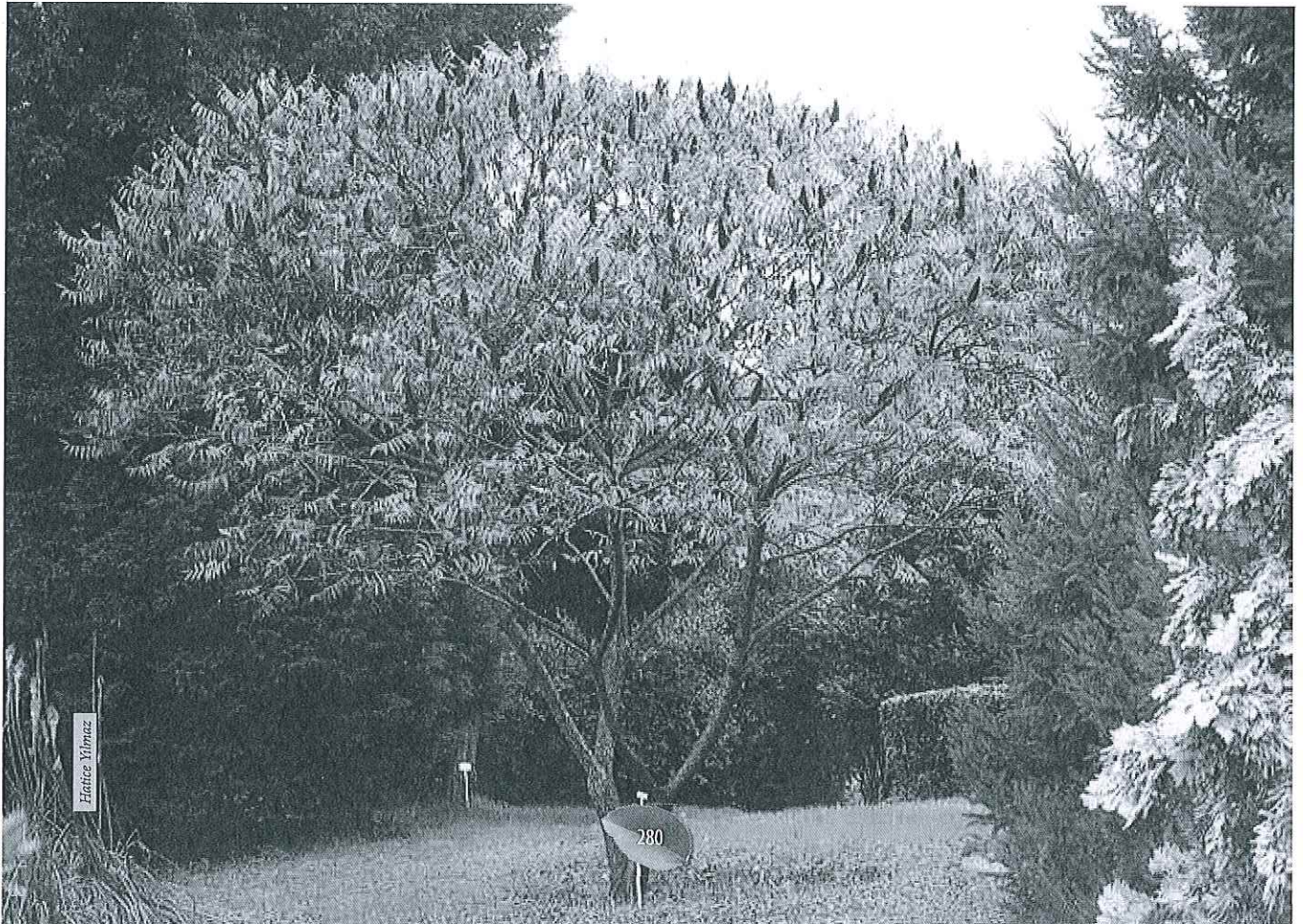
Vatanı Kuzey Doğu Amerika'dır. Türkiye'de park ve bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilir.

Botanik Özellikleri

Kışın yaprağını döken, nadiren 5 m'den fazla boyanabilen, genellikle çok dallı çalı ya da ağaçlardır. Sürgünleri kırmızı renkli ve yoğun kadifemsi tüylüdür. Yapraklar sürgünlere çok sıralı sarmal dizilmişlerdir. Yapraklar tek tüysü olup, 11-31 yaprakçıktan oluşur. Yaprakçıklar dikdörtgen-mızrak biçiminde, koyu yeşil renkli, sivri uçlu testere dişli, alt yüzü mavi yeşil renkli gençlikte tüylüdür. Sonbaharda yapraklar kırmızı-portakal rengi olur. Haziran-temmuz aylarında açan çiçekler yeşil-sarı renkli, tüylü, 15-20 cm uzunluğundaki dik duran salkımlarda yer alır. Meyve kırmızı renkli, yoğun tüylüdür (Şengönül ve Yılmaz, 2008).

Hatice Yılmaz

Hatice Yılmaz